

BAŤOVSKÉ LETECTVÍ 1924–1945

INFORMAČNÍ CENTRUM BAŤA

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

První letadla

První letadlo koupil Tomáš Baťa roku 1924. Informovaly o tom firemní noviny, že v září během Pražských vzorkových veletrhů vzbudilo velkou pozornost nové Baťovo letadlo, které kroužilo nad hlavami návštěvníků a neslo jasně čitelný nápis BAĀA.

Poté letadlo přicestovalo do Zlína a firemní list popisoval, jak pilot Brouček a montér Batík provedli 13. října zkušební let. Následujícího dne se k pilotovi připojil také redaktor, aby pořídil fotografie města a továrny.

Novou etapu firemního letectví otevřel nákup moderního letounu Junkers roku 1929.

Tomáš Baťa a Jindřich Brouček

U počátků zlínského letectví stáli továrník Tomáš Baťa a pilot Jindřich Brouček.

Tomáš Baťa se již před první světovou válkou setkal s pilotem Janem Kašparem a živě se zajímal o aviatiku. V roce 1923 se stal zakládajícím členem Moravskoslezského aeroklubu. Zakoupením prvního letadla roku 1924 začal budovat největší firemní leteckou flotilu v Československu.

Za první světové války sloužil Jindřich Brouček jako vojenský pilot a své zkušenosti se snažil uplatnit i v době míru. V září a říjnu 1923 bylo dojednáno, že nastoupí jako pilot k firmě Baťa. Stál u budování baťovského letectví až do tragického úmrtí roku 1932.

Letiště Zlín

Jako první letiště byl roku 1924 upraven terén na východním okraji Zlína při levém břehu řeky Dřevnice. Sloužily zde dva jednoduché hangáry a letadla odtud startovala ke svým cestám po republice několik let. Na protějším břehu vyrůstala od roku 1927 nová nemocnice.

Existenci tohoto letiště skončila roku 1928, vytlačila je postupující výstavba obytných čtvrtí. V letech 1928-1929 byla Baťova letadla provizorně umístěna v olomouckém letišti.

Letiště Otrokovice

V srpnu 1929 sloužilo v Otrokovicích na Bahňáku v místech zvaných Rybník nové letiště s dvěma stany jako provizorními hangáry. Svému poslání sloužilo do svého uzavření v září 1930, kdy bylo potřeba ustoupit výstavbě továrny a zároveň rozšiřovat letecký provoz.

Nové, tentokrát už definitivní otrokovické letiště bylo posunuto jižněji směrem k napajedelskému katastru. Začalo se budovat na jaře 1931 a 1. července bylo letiště o výměře 66 ha schváleno ministerstvem veřejných prací.

Rok 1932 – 11 firemních letadel

V roce 1929 Tomáš Baťa rozvinul program budování prodejen po celém světě. Zároveň začal nakupovat další letadla a v roce 1932 disponoval už skutečnou leteckou flotilou.

Československý letecký rejstřík roku 1932 evidoval osm Baťových letadel – tři Albatrosy, dva Havillandy, Fokker, Avii a Letov.

Další letadla tehdy vlastnila firma Baťa v cizině – Junkers v Německu, Havillandy ve Švýcarsku a Jugoslávii.

Dvě nová letadla,

anglické stroje značky de Havilland Puss-Moth, jež před nedávnem objednáno letecké odděl. Baťových závodů, budou dodána do Otrokovic již 1. července.

Objednané stroje jsou téhož typu jako dva Havillandy, kterých se od loňska používá na otrokovickém letišti. Jsou kabinové, třímístné, s menším zdokonalením — brzdami na kolech podvozku a odpérováním.

Po dodání těchto dvou nových strojů, zvýší se počet Baťových letadel v Otrokovicích na deset.

Vyhlídkové lety

V listopadu 1929 firma Baťa začala nabízet svým zaměstnancům vyhlídkové lety z otrokovického letiště. Tyto nabídky se opakovaly i na jaře 1930.

V dubnu 1931 zaměstnanec zaplatil za jeden let nad letištěm 40 Kč, létalo se každý večer po páté hodině odpolední a v neděli za příznivého počasí. Nabízel se také nájem strojů pro lety kamkoliv s poplatkem 4 Kč za kilometr.

Přijďte na letiště! Safety first!

Každou středu zdarma autobusové spojení od Spol. domu ve Zlíně v 19.45. Tanec, noční létání. Prvotřídní občerstvení v restauraci. V neděli koncert, tanec a vyhlídkové lety.

**LETECKÉ ODDĚLENÍ 722,
telefon 2733 - 2716.**

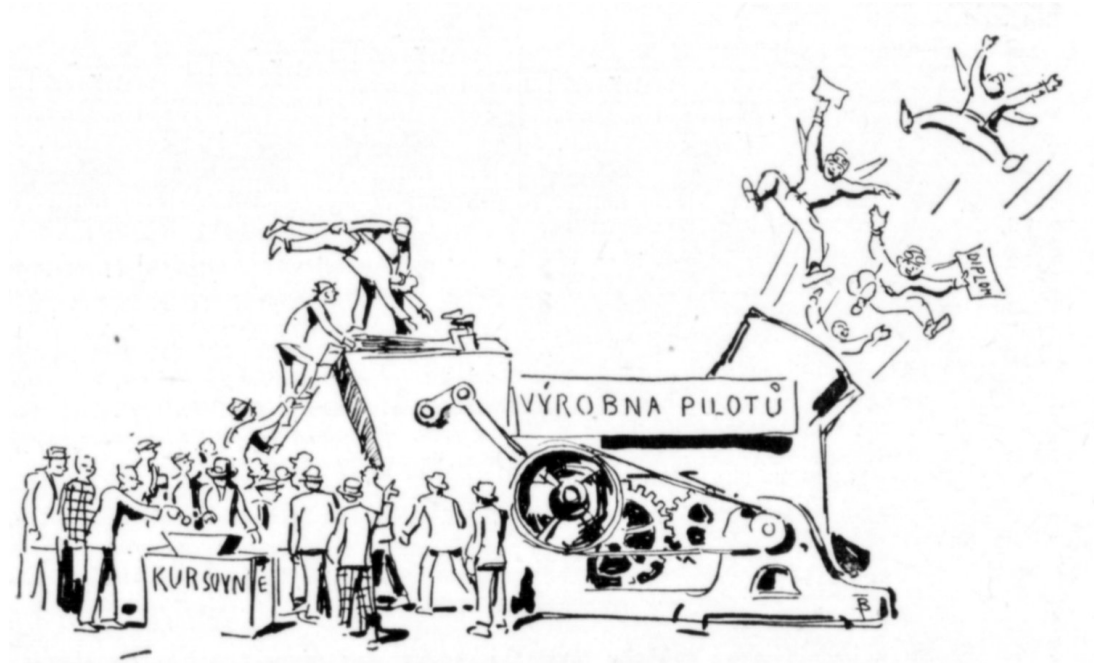
2. května zahajujeme NOČNÍ VYHLÍDKOVÉ LETY nad ZLÍN a okolí, spojené s tanečním večírkem za ceny každému přístupné.

DĚKUJEME ZA VAŠI SPOLUPRÁCI.

Školení pilotů

Od března 1932 se na otrokovickém letišti konaly pilotní kurzy. Jejich absolventi získali možnost obhájit své schopnosti a získat pilotní diplom. Adepty vyučovali firemní letci, k výcviku byly k dispozici letouny Kos a Albatros s dvojitým řízením.

Firma Baťa výcvik pilotů velmi podporovala a finančně dotovala, uchazeči přecházeli k výcviku na motorových letadlech většinou z kurzů létání bezmotorového. V roce 1935 vznikla samostatná pilotní škola a následujícího roku složilo pilotní zkoušky před ministerskou komisí 41 pilotů. Ve 30. letech zde získalo diplom sportovního pilota přes 150 osob.

Letecké dny v Otrokovcích

Velkou pozornost široké veřejnosti poutaly letecké dny na letišti v Otrokovcích. První z nich se konal v září 1933, kdy se vedle firemních letadel předváděly stroje vojenského letectva.

Další letecké dny se konaly i v následujících letech. Diváci mohli obdivovat akrobatická vystoupení pilotů, ukázkou nácviiku bombardování, letecké souboje. Mohli si také vznést k nebi při vyhlídkových letech.

Letecké slavnosti ve Zlíně

ve dnech 21. a 22. července na letišti v Bařově

Letecká továrna v Otrokovicích

Ve Zlíně se začaly zhotovovat bezmotorové kluzáky roku 1932. U počátků jejich konstrukce stáli členové Masarykovy letecké ligy a hmotná podpora firmy Baťa. V dalších letech se výroba rozšiřovala a roku 1933 se zde stavělo i pět kluzáků týdně. Celá výroba byla 1. listopadu 1934 přesunuta k otrokovickému letišti, kde se budovala nová továrna.

V červenci 1934 firma Baťa zřídila sesterskou společnost – Zlínská letecká a. s. O rok později se v nové továrně konstruovaly motorové letouny a roku 1936 se výrobní program rozšířil o sériovou výrobu motorových letadel a leteckých motorů.

Zlín XII

Výrobky otrokovické letecké továrny si brzy získaly zákazníky. Nejúspěšnější byl letoun Zlín XII, jehož konstruktérem byl Jaroslav Lonek. Po imatrikulaci v září 1935 následovala výroba. Před válkou byly vyrobeny tři stovky těchto letadel a našly si zákazníky na čtyřech kontinentech.

Jaroslav Lonek stál u konstrukce i dalších zlínských letounů. V roce 1938 opustil firmu, účastnil se odboje, v roce 1941 byl nacisty zatčen a v lednu 1945 popraven.

Imatrikulace lidového letadla Zlín XII.

Imatrikulace lidového letadla Zlín XII komisí ministerstva veřejných prací konala se 15. a 16. srpna 1935 na letišti v Bařově. Na obrázku zleva: konstruktér J. Lonek, Ing. Verner, zkušební komisař, p. B. Ševčík, vedoucí zlínských strojireň, vrchní komisař Ing. Bervida, ředitel brněnského letiště, Ing. Polák, třetí člen komise, p. Bánovský, vedoucí leteckých dílen, p. Konečný, vedoucí výroby motorů a p. Ing. Hrazdica, konstr. let. motorů.

Tomáš Baťa – první mezikontinentální let

Z otrokovického letiště startoval Tomáš Baťa 10. prosince 1931 na obchodní cestu do Indie. Vlastním letounem Fokker letěl přes severní Afriku, Blízký Východ do Kalkaty. Leteckou linkou pak pokračoval do Jakarty. Do Otrokovic se vrátil 14. února 1932.

Tento let byl v novinách New York Times označen jako „nejdelší a nejtižadostivější obchodní cesta, která byla kdy letadlem vykonána“.

Letecká trasa: 30 500 km

Siegfried Meisel – nad Afrikou a Asií

Dne 1. května 1934 odletěla obchodní výprava vedená šéfem firemního exportu S. Meiselem. Letem přes celý africký kontinent dosáhla 20. května cíle v Kapském Městě.

Dobrodružný let nad pouštěmi a pralesy poutavě přiblížil pilot E. Forejtník ve své knize Letadlem ze Zlína do Kapského Města.

Letecká trasa: 35 000 km

Jan A. Bat'a – cesta letadlem, automobilem, lodí, vlakem kolem světa

Dne 6. ledna 1937 byla zahájena obchodní cesta Jana A. Bat'i kolem světa. Po leteckém úseku Otrokovice – Benátky pokračovala cesta vlakem a automobilem do Neapole. Následovala letecká etapa přes Hanoj do Hongkongu.

Přes Japonsko a Tichý oceán pokračovala výprava lodí do San Francisca. Přes území USA cestoval J. A. Baťa vlakem a automobilem, přes Atlantský oceán lodí. Z francouzského Cherbourgu přiletěl 1. května 1937 zpět do Otrokovic.

Letecká trasa: 26 000 km

Václav Rojt – nejdelší mezikontinentální let

Rekordní vzdálenosti v mezikontinentálních letech dosáhl obchodní ředitel Václav Rojt. Startoval z Otrokovic 12. února, přes Kalkatu a Singapur cestoval do Saigonu. Zpáteční let skončil na otrokovickém letišti 15. dubna 1938.

Za dva měsíce V. Rojt přeletěl 15 států a navštívil 160 měst. Jihoasijské trhy měly pro firmu Baťa velkou důležitost. V. Rojt od roku 1939 působil v Singapuru, kde v červenci 1941 zemřel.

Letecká trasa: 40 000 km

Válka

Po okupaci v březnu 1939 provoz letiště i výroba v otrokovické letecké továrně byly podřízeny německé válečné mašinerii. Vyráběly se zde stroje pro výcvik pilotů.

Někteří ze zaměstnanců se připojili k domácímu odboji (skupina Mochov), jiní odešli za hranice a sloužili ve spojeneckých armádách.

Více k tématu

- Jan Krumbach, Čtyřicet roků letecké výroby v Otrokovicích. Brno 1973.
- Josef Vaňhara, Zlínské letectví. Zlín 1993.
- Jiří Volejník, Zlínské letectví – ilustrovaná historie 1924 – 2004. Zlín 2009.
- Jan Herman, Baťa létá z Otrokovic. Zlín 2018.
- Jan Dúbravčík, Věřili v křídla. Zlín 2020.